

פרשת צו: תורת החיים, בהא הידיעה הרב אלישע וולפין

חברים יקרים,

"שבת הגדול" בפתח. השבת שלפני פסח.

והפרשה היא פרשת צו, הפרשה השנייה בספר ויקרא.

תיזהרו, אל תיפלו בפח! אם נראה לכם שהפרשה דומה באופן מחשיד לפרשה שלפניה, הרי שפספסתם את אחד השיעורים החשובים ביותר בתורה כלה. אולי אפילו בחיים!

הן נראות ונשמעות כל כך דומות, שמתחשק לדלג הלאה ולומר בציניות, "כבר היינו בסרט הזה לפני שבוע". נכון, שתיהן עוסקות במלאכת הקרבנות. אבל בעוד האחת עוסקת בבחירה של האדם להקריב קרבן לאלוהים - אם הוא רוצה, ורק אם הוא רוצה - הרי שהשנייה פותחת במילה המאתגרת, "צו!". הרצון החופשי של פרשת ויקרא נעלם, ואת מקומו תופס הציווי המוחלט של פרשת צו.

יש לכך סיבה טובה: פרשת ויקרא פונה אל עם ישראל. פרשת צו פונה אל הכהנים המשרתים בקודש, המילואימניקים הראשונים!

שני ביטויים - או צירופי מילים - חוזרים על עצמם פעם אחר פעם בפתיחה של הפרשה, והביטויים הללו הופכים את פרשת צו לאחת העמוקות והגבוהות שבתורה!

(ויקרא ו, א-ז) וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר. צו אֶת אֶהֲרֹן וְאֶת בְּנָיו לֵאמֹר זֹאת תֹּרַת הַעֲלֶה, הוּא הָעֲלֶה עַל מִזְבֵּחַ עַל הַלֵּילָה עַד הַבֹּקֶר וְאֵשׁ הַמִּזְבֵּחַ תִּזְקָד בּוֹ... וְהָאֵשׁ עַל הַמִּזְבֵּחַ תִּזְקָד בּוֹ לֹא תִכָּבֵה... אֵשׁ תְּמִיד תִּזְקָד עַל הַמִּזְבֵּחַ לֹא תִכָּבֵה. וְזֹאת תֹּרַת הַמִּנְחָה...

1. "זאת תורת...". מדובר כאן בתורה - התורה בהא הידיעה - לא פחות. רומזים לנו שלא מדובר ברשימת מטלות דתיות בעלמה. לפנינו מונח דבר עמוק ביותר.

2. "תוקד בו לא תכבה". התורה העמוקה הזאת כוללת ציווי חד משמעי, לשמור על אש המזבח! להבטיח שהיא תוקד כל הלילה! תמיד! לא תכבה!

לתורה, כידוע, יש שבעים פנים ואינסוף רמות של עומק. ברמת הפשט יש כאן הנחיות מדויקות לכהנים, כיצד לנהל את עבודת הקרבנות במשכן החדש שזה עתה הושלמה בנייתו. אבל ברמות העומק - רמז, דרש וסוד - תורת העולה והמנחה מספרת לנו על אש התמיד שלנו, על האש היוקדת בתוכנו. אש שלא אנחנו הדלקנו ולא אנחנו נכבה. והיא יוקדת כל הלילה - גם ברגעי החשיכה של חיינו, כשנראה שאין תקווה - עד הבוקר. וגם בבוקר, עם עלות השחר, כשכבר נראה שוב ש"הכל בסדר", גם אז האש ממשיכה לבעור, והיא לא תכבה לעולם.

הרמב"ם, ב"שמונה פרקים" (ההקדמה שלו לפירוש שהוא כתב למסכת אבות), פורש לפנינו את תורת נפש האדם, על פי הבנתו. אש התמיד היא היא אש הנפש היוקדת בתוך תוכו של האדם. יש אשר יאמרו שגם האש הזו תכבה יום אחד, והיום הזה הוא יום פטירתו של האדם. הרמב"ם, בהקדמה שלו לפרק "חלק", שולל - ואף בז - לרעיונות של גלגול נשמות, תחיית המתים, והעולם הבא - לפחות להבנה הפשטנית שנוטים לייחס להן. עם זאת, הוא דבק בנצחיותה של הנפש - אש התמיד - והישארותה אחרי מות הגוף. אבל ההישארות הזו איננה דבר פיזי, אלא תודעתית. העולם הבא ותחיית המתים, אליבא דרמב"ם, אינם תיאור עתידי של מה שיקרה לנפש האדם ביום מן הימים. העולם הבא, מציע הרמב"ם, הוא כאן ועכשיו, בעולם הזה, וגם תחיית המתים היא כאן ועכשיו, בגוף הזה, אבל היא תודעתית "בלבד", והיא מובטחת רק למי שהגיע לרמת התודעה הזאת.

מבחינה "היסטורית" (מושג שעם השנים אני פחות ופחות מבין), אש התמיד של פרשת צו הכזיבה בסופו של דבר. היא כבתה לפני כמעט אלפיים שנה, כשחרב בית המקדש השני. על פניו נראה היה שהתורה הזאת, תורת העולה והמנחה, לא היו נצחיים כפי שחשבנו. עמים רבים ודתות רבות היו נעלמות מעל בימת ההיסטוריה בשלב הזה. אבל תורת ישראל, לא רק שלא נעלמה, היא עשתה קפיצת מדרגה חסרת תקדים, וזו הנצחיות שעליה מדבר הרמב"ם. חז"ל ידעו להעתיק את המזבח ואת אש התמיד הנצחית מהבניין החומרי והמפואר שבנה הורדוס בירושלים, אל הבניין הרעוע שנקרא האדם. וכך, האש - שתמיד הייתה בעת ובעונה אחת גם חיצונית וגם פנימית - התגלתה מחדש, עמוק בפנימיותו של האדם.

אני בכוונה נמנע מלהציע שאש האדם שוכנת לה כעת "בלבו של האדם", או "בבית החזה". כי מיד יקרה מה שקרה לאש המזבח בבית המקדש: נטעה לחשוב שהיא פיזית ונתעקש למקם אותה באיבר מאברי הגוף. אם נמשיך בקו של הרמב"ם, אש התמיד - זו שלא אנחנו הדלקנו ולא אנחנו נכבה - איננה בדיוק אש פיזית. היא גם איננה לא-פיזית. היא אש תודעתית, היא תודעת הקיום הנצחי, תודעת ה"הנני" שלא תכבה לעולם. אבל לתודעה הזאת יש ביטוי פיזי! היא לא נמצאת בשום מקום מסוים, אבל היא יוקדת ומחייה כל אטום, כל מולקולה, כל תא, כל איבר.

אש החיים, אש החיות, אמנם רוחשת ולוחשת לה במעמקים של הקיום כולו, בכל מולקולה קיומית, אבל אנחנו לא יכולים להעצים אותה וגם לא יכולים להחליש אותה. אנחנו יכולים רק להעצים את התודעה שלנו לקיומה: (ויקרא ו, ז) "וּבְעֵר עָלֶיהָ הַכֹּהֵן עֲצִים בַּבֶּקֶר בַּבֶּקֶר". הכהן לא מבעיר ולא מלבה את אש התמיד. הוא רק מבער עליה! הכהן לא מגביר את האש, הוא לא יכול להגביר אותה. היא נצחית! הוא יכול לשים עצים על המזבח הפיזי, ולהבעירם באמצעות אש התמיד. לכן, האש שהכהנים הבעירו, בניגוד לאש התמיד, היא אש פיזית לחלוטין, אש של ממש! אבל גדולתם של הכהנים הייתה שהם ידעו להצית את האש הפיזית מאש התמיד המטאפיזית. האם גם אנחנו יודעים? זו נקודה חשובה. כל כך חשובה, שאם היא איננה מובנת, כל הדרשה הזאת איננה מובנת, ואין מה לקרוא הלאה!

דרשה איננה סדנה. אבל אם היינו מתכנסים לחוויה סדנאית של אש התמיד הבוערת במזבח חיינו, הייתי מזמין אותנו לשבת, לעצום עיניים, לנשום ולהרפות. ואז הייתי מזמין את התודעה לחפש את האש היא בתוכנו. לשים לב לאש קיומנו שאינה תלויה בדבר, שאי אפשר ללבות אותה ואי אפשר לכבות אותה, שהיא לא "שלנו" ולא מאיתנו, שהיא אינה קשורה בשעות השינה שישנו ולא באורח החיים שלנו. היא לא תלויה בהשכלה שלנו, ולא בהישגים שלנו. היא פשוט שם, לוחשת ורוחשת, מחייה ומקיימת.

נסו. ואז רוצו לספר לחברה (כלומר, לי...). ספרו לי על אש התמיד שלכם. מה האיכות שלה? איזו תחושה נלווית אליה? ומה התחושה כעת, לאחר שפקחתם את עיניכם? האם התודעה עדיין ערה לה? האם אתם מצליחים לשאת אותה אל המשך יומכם?

לפי פרשת צו, אש התמיד היא תשתיתה של התורה: "זאת תורת העולה". זאת התורה המעלה אותנו במעלה ההר של חיינו.

שבת גדול, שבת שלום וחג שמח!

אלישע